

Verslag mossen-inventarisaties 2024

- Bossen bij Lettele, de Slenk en Lettelerleide
- Moespotleide

KNNV Deventer, Werkgroep mossen

Claire van Norel, Eefke van Schaik, Henny Wassens, Nienke Dijkstra,
Peter Heukels, Thijs de la Court

Mei 2025

Mei 2025

Verslag mossen-inventarisatie 2024: Bossen bij Lettele, de Slenk en Lettelerleide en de Moespotleide. Uitgevoerd door Claire van Norel (excursieleider), Eefke van Schaik, Henny Wassens, Nienke Dijkstra, Peter Heukels, Thijs de la Court. Met veel dank aan Rudi Zielman voor advies en controle van lastige determinaties en het IJssellandschap voor de vergunning om in hun gebied te inventariseren. Foto's zijn van leden van de mossenwerkgroep, tenzij anders aangegeven.

Voorpagina: Bossig gaffeltandmos (*Dicranum montanum*)

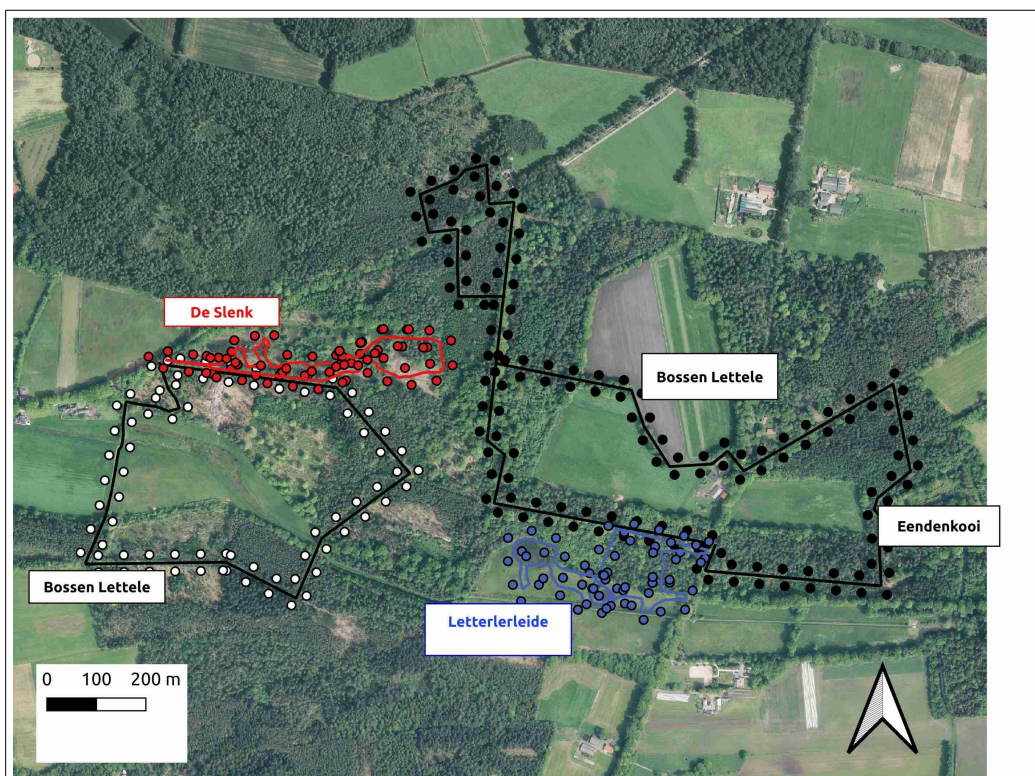
Uitgave KNNV Deventer
(<https://deventer.knnv.nl/mossenwerkgroep/>)

Bossen bij Lettele, de Slenk en Lettelerleide

In totaal werden in het gebied door de KNNV mossenwerkgroep in 2024 ruim 70 soorten mossen gevonden. We hebben onze vondsten niet in één verzamellijst gepresenteerd maar per deelgebiedje, zodat bij vervolfbezoeken ook aan die specifieke vondsten gerefereerd kan worden.

Door de KNNV Deventer mossenwerkgroep is in dit gebied op een aantal maandagochtenden in het voorjaar en najaar van 2024 naar mossen gekeken.

Figuur 1: De routes voor het inventariseren van mossen bij Lettele

In maart 2024 is in een nat beekdal langs de Letterlerleide bezocht. Het gemaaid gebied staat vol met Gewoon puntmos (*Calliergonella cuspidata*). Aan de randen van het water vonden we Gewoon watervorkje (*Riccia fluitans*), Gewoon moerasvorkje (*Riccardia chamedryfolia*) en Moerassnavelmos (*Oxyrrhynchium speciosum*). Vermeldenswaard zijn Oermos (*Archidium alternifolium*) en Bleek peermos (*Pohlia wahlenbergii*). De NDFE verspreidingsatlas vermeldt over Oermos: Het is een pionier van open, natte tot vochtige, kalkarme maar iets basenhoudende, voedselarme standplaatsen. De bodem bestaat uit fijn zand, lemig zand of leem. Het zeldzame Bleek peermos groeit langs beken, slootjes en in moerassige graslanden.

Figuur 2:
Geelsterretje
(*Otrodontium
lineare*)

Mossen Letterleide maart 2024		a=algemeen, z=zeldzaam
<i>Archidium alternifolium</i>	Oermos	z
<i>Atrichum undulatum</i>	Groot rimpelmos	a
<i>Brachythecium rutabulum</i>	Gewoon dikkopmos	a
<i>Bryum pseudotriquetrum</i>	Veenknikmos	a
<i>Campylopus flexuosus</i>	Boskronkelsteeltje	a
<i>Campylopus introflexus</i>	Grijs kronkelsteeltje	a
<i>Campylopus pyriformis</i>	Breekblaadje	a
<i>Ceratodon purpureus</i>	Gewoon purpersteeltje	a
<i>Dicranella heteromalla</i>	Gewoon pluisesmos	a
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	Gewoon sikkelsterrertje	a
<i>Dicranum montanum</i>	Bossig gaffeltandmos	a
<i>Dicranum scoparium</i>	Gewoon gaffeltandmos	a
<i>Hypnum cupressiforme</i> (incl. <i>andoi</i>)	Gesnaveld klauwtjesmos	a
<i>Hypnum jutlandicum</i>	Heideklauwtjesmos	a
<i>Kindbergia praelonga</i>	Fijn laddermos	a
<i>Leucobryum glaucum</i>	Kussentjesmos	a
<i>Lophocolea bidentata</i>	Gewoon kantmos	a
<i>Lophocolea heterophylla</i>	Gedrongen kantmos	a
<i>Marchantia polymorpha</i>	Paraplutjesmos	a
<i>Mnium hornum</i>	Gewoon sterrenmos	a
<i>Orthodontium lineare</i>	Geelsteeltje	a
<i>Orthotrichum affine</i>	Gewone haarmuts	a
<i>Oxyrrhynchium speciosum</i>	Moerassnavelmos	a
<i>Pohlia wahlenbergii</i>	Bleek peermos	z
<i>Polytrichum formosum</i>	Fraai haarmos	a
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Groot laddermos	a
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Gewoon haakmos	a
<i>Riccardia chamedryfolia</i>	Gewoon moerasvorkje	a
<i>Riccia fluitans</i>	Gewoon watervorkje	a

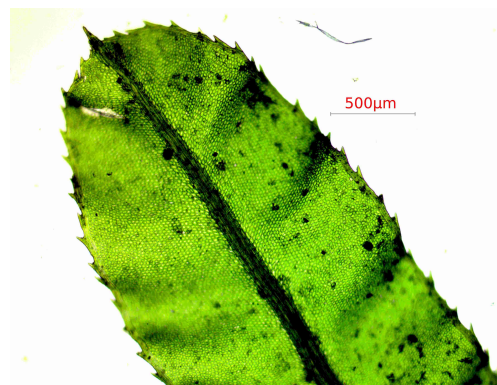
Tabel 1: Mossen Letterleide maart 2024

Rond het beekdal zijn interessante bossen met een rijke mosflora. Aanvullend vonden we daar, in de bossen, nog soorten waarvan een aantal indicatief zijn

voor een wat oudere stabiele bosbodem met een licht verzurende toplaag, zoals Gewoon thujamos en Gerimpeld boogsterrenmos. Tegelijk zijn er voldoende open en verstoorde plekken die ruimte bieden voor pioniers als Gewoon knikkertjesmos en Gewoon krulmos.

Figuur 3:
Gerimpeld
boogsterrenmos

Figuur 4: Blaadje van Gerimpeld
boogsterrenmos

Figuur 5:
Helmroestmos

Bos rond Letterleide maart 2024			a=algemeen
<i>Climacium dendroides</i>	Boompjesmos		a
<i>Cryphaea heteromalla</i>	Vliermos		a
<i>Frullania dilatata</i>	Helmroestmos		a
<i>Funaria hygrometrica</i>	Gewoon krulmos		a
<i>Metzgeria fructilosa</i>	Blauw boomvorkje		a
<i>Metzgeria furcata</i>	Bleek boomvorkje		a
<i>Physcomitrium pyriforme</i>	Gewoon knikkertjesmos		a
<i>Plagiomnium affine</i>	Rond boogsterrenmos		a
<i>Plagiomnium undulatum</i>	Gerimpeld boogsterrenmos		a
<i>Plagiothecium undulatum</i>	Gerimpeld platmos		a
<i>Pleurozium schreberi</i>	Bronsmos		a
<i>Pseudotaxiphyllum elegans</i>	Gewoon pronkmos		a
<i>Syntrichia papillosa</i>	Knikkersterretje		a
<i>Thuidium tamariscinum</i>	Gewoon thujamos		a

Tabel 2: Mossen in het Bos rond Letterleide maart 2024

In maart werd ook een rondje langs de eendenkooi gelopen. Gaaf buidelmos (*Calypogeia muelleriana*) was een opvallende soort. Niet zeldzaam, maar haar ecologie is typerend voor het gebied: Gaaf buidelmos komt vooral voor op de Pleistocene gronden maar ook wel daarbuiten. Geschikte plekken zijn steile, hoge boswallen met water onderaan, waar de planten dan groeien op het humeuze, vaak ietwat lemige zand vanaf vlak boven de waterlijn om te verdwijnen waar de wal vlakker en/of droger gaat worden.

Figuur 6: Gaaf buidelmos, foto van Rens vd Knoop

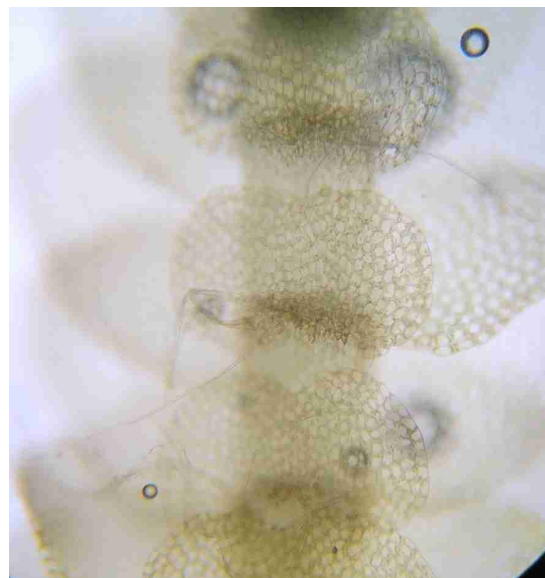

Figure 7: Detail Gaaf buidelmos

Figuur 8: Bronsmos

Figuur 9: Gerand haarmos

Route Eendenkooi Lettele, maart 2024		a=algemeen
Aulacomnium androgynum	Gewoon knopjesmos	a
Brachythecium rutabulum	Gewoon dikkopmos	a
Calypogeia muelleriana	Gaaf buidelmos	a
Campylopus flexuosus	Boskronkelsteeltje	a
Campylopus introflexus	Grijs kronkelsteeltje	a
Campylopus pyriformis	Breekblaadje	a
Dicranella heteromalla	Gewoon plujsjesmos	a
Dicranum montanum	Bossig gaffeltandmos	a
Dicranum scoparium	Gewoon gaffeltandmos	a
Hypnum cupressiforme (incl. andoi)	Gesnaveld klauwtjesmos	a
Hypnum cupressiforme var. Resupinatum	Zijdeklauwtjesmos	a
Hypnum jutlandicum	Heideklauwtjesmos	a
Isoetecium myosuroides	Knikkend Palmpjesmos	a
Kindbergia praelonga	Fijn laddermos	a
Lophocolea heterophylla	Gedrongen kantmos	a
Metzgeria furcata	Bleek boomvorkje	a
Mnium hornum	Gewoon sterrenmos	a
Orthodontium lineare	Geelsteeltje	a
Pleurozium schreberi	Bronsmos	a
Polytrichum commune	Gewoon haarmos	a
Polytrichum formosum	Fraai haarmos	a
Polytrichum longisetum	Gerand haarmos	a
Pseudoscleropodium purum	Groot laddermos	a
Rhytidiadelphus squarrosus	Gewoon haakmos	a
Tetraphis pellucida	Viertandmos	a
Thuidium tamariscum	Gewoon thujamos	a

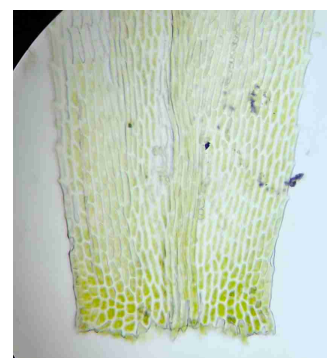
Tabel 3: Mossen langs de route Eendenkooi Lettele, maart 2024

Figuur 10: Zijdeklauwtjesmos

Figuur 11: Bos met Gewoon thujamos

Figuur 12: Bladvoet Knikkend palmpjesmos

In oktober 2024 is de Slenk bezocht. De Slenk ligt in de Oostermaet, net ten Noorden van Lettele en is een klein nat heidegebied. In 1970 was dit gebied een dichtgegroeid nat struweel. Door wijlen

Hans Grotenhuis en wijlen Gé Flint, beiden natuurvorsers van KNNV Deventer, is dit gebied omgetoverd tot een nat heideschraalland met bijzondere botanische kwaliteit. En hoe hoger de botanische kwaliteit hoe hoger de biodiversiteit. Het is nu eigendom van de Stichting IJssellandschap. Het reservaat is bijna acht hectare groot, het ligt langgerekt in een oost-west oriëntatie. Er zijn vrij veel hoogteverschillen. Het deel dat bestaat uit een laagte tussen twee zandruggen stond vroeger in de winter vaak onder water. Eeuwenlang werd het gebruikt als hooiland met nabeweiding. Rond 1900 stopte dit gebruik waarna het beekdalachtige gebied dichtgroeide met berk, els en vooral Amerikaanse vogelkers. Onder beheer van het IJssellandschap werd het klein natuurreservaat omgevormd tot een schraal grasland met solitaire eiken, berken en elzen. Er werden alleen algemene soorten aangetroffen. Gewoon puntmos (*Calliergonella cuspidata*) domineert op de natte delen terwijl de Haarmossen (*Polytrichum spp.*) op de drogere stukken domineren. Tussen de Slenk en het voetpad vonden we op vrij grote schaal het zeldzame Glanzend etagemos (*Hylocomium splendens*), een soort die op noordhellingen in heideterreinen en naaldbossen te vinden is. En exact op zo'n helling vonden we het mos.

Figuur 13: Gewoon pluisjesmos

Mossen Letterlerleide maart 2024			a=algemeen, z=zeldzaam
<i>Archidium alternifolium</i>	Oermos		z
<i>Atrichum undulatum</i>	Groot rimpelmos		a
<i>Brachythecium rutabulum</i>	Gewoon dikkopmos		a
<i>Bryum pseudotriquetrum</i>	Veenknikmos		a
<i>Campylopus flexuosus</i>	Boskronkelsteeltje		a
<i>Campylopus introflexus</i>	Grijs kronkelsteeltje		a
<i>Campylopus pyriformis</i>	Breekblaadje		a
<i>Ceratodon purpureus</i>	Gewoon purpersteeltje		a
<i>Dicranella heteromalla</i>	Gewoon pluisjesmos		a
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	Gewoon sikkelsterrertje		a
<i>Dicranum montanum</i>	Bossig gaffeltandmos		a
<i>Dicranum scoparium</i>	Gewoon gaffeltandmos		a
<i>Hylocomium splendens</i>	Glanzend etagemos		z
<i>Hypnum cupressiforme (incl. andoi)</i>	Gesnaveld klauwtjesmos		a
<i>Hypnum jutlandicum</i>	Heideklauwtjesmos		a
<i>Kindbergia praelonga</i>	Fijn laddermos		a
<i>Leucobryum glaucum</i>	Kussentjesmos		a
<i>Lophocolea bidentata</i>	Gewoon kantmos		a
<i>Lophocolea heterophylla</i>	Gedrongen kantmos		a
<i>Marchantia polymorpha</i>	Paraplutjesmos		a
<i>Mnium hornum</i>	Gewoon sterrenmos		a
<i>Orthodontium lineare</i>	Geelsteeltje		a
<i>Orthotrichum affine</i>	Gewone haarmuts		a
<i>Oxyrhynchium speciosum</i>	Moerassnavelmos		a
<i>Pohlia wahlenbergii</i>	Bleek peermos		z
<i>Polytrichum formosum</i>	Fraai haarmos		a
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Groot laddermos		a
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Gewoon haakmos		a
<i>Riccardia chamedryfolia</i>	Gewoon moerasvorkje		a
<i>Riccia fluitans</i>	Gewoon watervorkje		a

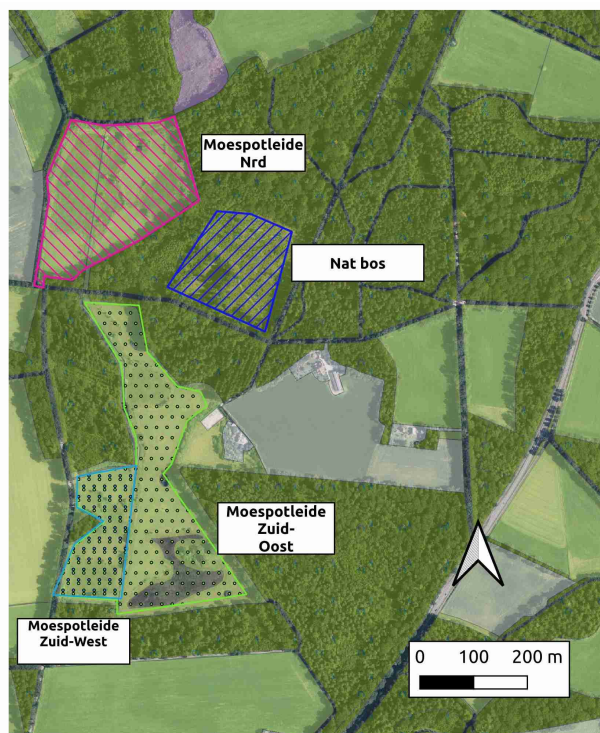
Tabel 4: Mossen Letterlerleide maart 2024

Figuur 14: Glanzend etagemos

Moespotleide

Ten Noordwesten van Diepenveen ligt de Moespotleide. Het Waterschap Groot Salland en IJssellandschap hebben een gebied van in totaal 29 hectare bij Landgoed De Veldhuizen, omgevormd naar natuur met als doel waterretentie. De steile oevers van de Moespotleide op De Kranenkamp zijn afgegraven, zodat het water langzamer stroomt en het gebied rond de leide natter wordt.

Figuur 15: Deelgebieden Moespotleide

Van oktober 2018 tot mei 2019 voerde de Mossenwerkgroep KNNV-IVN Deventer een inventarisatie uit in het gebied. Daardoor kunnen we resultaten van ‘*Mossen rond de Moespotleide en in de bossen rond de Averlose Houtweg, verslag van een mosseninventarisatie van kilometerhok 209-479 uit 2019*’ vergelijken met de waarnemingen uit 2024.

Zoals aangegeven in figuur 15 onderscheiden we 4 deelgebieden. Zuidelijk van de Averlose Houtweg onderscheiden we twee deelgebieden gescheiden door de Moespotleide; Moespotleide Zuid-Oost en Moespotleide Zuid-West. Noordelijk van de Averlose Houtweg ligt een zeer vochtig bos dat apart bezocht is en ten westen daarvan ligt het gebiedje dat we de Moespotleide Noord noemen. Daarnaast onderscheiden we de vindplaatsen van mossen in de bossen rond deze gebieden.

Figuur 16: Hol moerasvorkje

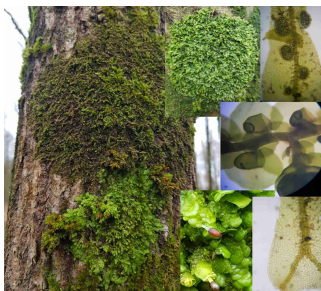

Figure 17: Een compilatie van drie soorten die vaak bij elkaar staan: Gewoon schijfjesmos, Helmroestmos en Bleek boomvorkje

Wetenschappelijk	Nederlands	zeldzaamheid	rode lijst	Zuid-Oost 28-10-24	Zuid-West 4-11-24	Nat bos met veenmos 11-11-24	Noord 21-10-24	Bos en akker (oa 21-10-24)
<i>Aneura pinguis</i>	Echt vetmos	a	tnb	x	x	x	x	
<i>Archidium alternifolium</i>	Oermos	z	tnb	x	x		x	
<i>Atrichum tenellum</i>	Klein rimpelmos	z	tnb		x			
<i>Atrichum undulatum</i>	Groot rimpelmos	a	tnb	x		x		x
<i>Aulacomnium palustre</i>	Rood viltmos	a	tnb	x		x		
<i>Brachythecium albicans</i>	Bleek dikkopmos	a	tnb		x			
<i>Brachythecium cf rutabulum</i>	Gewoon dikkopmos	a	tnb	x			x	x
<i>Bryum barnesii</i>	Geelkorrel knikmos	a	tnb		x			
<i>Bryum pallens</i>	Rood knikmos	a	tnb	x		x	x	
<i>Bryum pseudotriquetrum</i>	Veenknikmos	a	tnb			x		
<i>Bryum rubens</i>	Braamknikmos	a	tnb		x			x
<i>Calliergonella cuspidata</i>	Puntmos	a	tnb	x	x	x	x	x
<i>Campylopus flexuosus</i>	Bos kronkelsteeltje	a	tnb					x
<i>Campylopus introflexus</i>	Grijs kronkelsteeltje	a	E				x	x
<i>Campylopus pyriformis</i>	Breekblaadje	a	tnb					x
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	Gewoon maanmos	a	tnb	x	x			
<i>Cephalozia divaricata</i>	Gewoon draadmos	a	tnb	x				
<i>Cephalozia spec.</i>	Draadmos spec.	a			x			
<i>Ceratodon purpureus</i>	Gewoon purpersteeltje	a	tnb	x				
<i>Climacium dendroides</i>	Boompjesmos	a	tnb		x			x
<i>Dicranella heteromalla</i>	Gewoon plusjesmos	a	tnb					x
<i>Ditrichum cylindricum</i>	Hakig smaltandmos	a	tnb		x			
<i>Drepanocladus aduncus</i>	Moerassikelmos	a	tnb			x		
<i>Fossombronia spec.</i>	Goudkorrelmos spec.	a		x	x		x	
<i>Frullania dilatata</i>	Helmroestmos	a	tnb					x
<i>Hypnum andoi</i>	Bosklauwtjesmos	a	tnb					x
<i>Hypnum cupressiforme</i>	Gesnaveld klauwtjesmos	a	tnb					x
<i>Hypnum jutlandicum</i>	Heideklauwtjesmos	a	tnb					x
<i>Kindbergia praelonga</i>	Fijn laddermos	a	tnb					x
<i>Lophocolea bidentata</i>	Gewoon kantmos	a	tnb		x			
<i>Lophozia capitata</i>	Violet trapmos	zz	tnb			x		
<i>Marchantia polymorpha</i>	Parapluutjesmos	a	tnb			x		
<i>Metzgeria fructilosa</i>	Blauw boomvorkje	a	tnb			x		
<i>Metzgeria furcata</i>	Bleek boomvorkje	a	tnb					x
<i>Orthodontium lineare</i>	Geelsteeltje	a	E					x
<i>Orthotrichum affine</i>	Gewone haarmuts	a	tnb			x		
<i>Pellia endivifolia</i>	Gekroesd plakaatmos	a	tnb	x	x	x	x	
<i>Pellia epiphylla</i>	Gewoon plakaatmos	a	tnb			x		
<i>Plagiomnium affine</i>	Rondbladig boogsterrenmos	a	tnb				x	
<i>Plagiomnium undulatum</i>	Gerimpeld boogsterrenmos	a	tnb		x			
<i>Pogonatum umigerum</i>	Grote viltmuts	z	tnb	x	x	x	x	
<i>Pohlia annotina</i>	Gewoon broedpeermos	z	tnb	x				
<i>Pohlia bulbifera</i>	Bolletjespeermos	z	tnb	x				
<i>Pohlia wahlenbergii</i>	Bleek peermos	z	tnb	x	x		x	x
<i>Polytrichum commune</i>	Gewoon haarmos	a	tnb	x	x	x	x	
<i>Polytrichum commune var humile</i>	Doorgroeid haarmos				x			
<i>Polytrichum commune var uliginosum</i>	Bulthaarmos			x				
<i>Polytrichum formosum</i>	Fraai Haarmos	a	tnb					x
<i>Polytrichum juniperum</i>	Zandhaarmos	a	tnb	x	x		x	x
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Groot laddermos	a	tnb	x	x	x	x	x
<i>Racomitrium canescens</i>	Grijze bishopsmuts	z	BE				x	
<i>Radula complanata</i>	Gewoon schijfjesmos	a	tnb					x
<i>Rhytiadelphus squarrosus</i>	Gewoon haakmos	a	tnb	x	x		x	x
<i>Riccardia incurvata</i>	Hol moerasvorkje	z	tnb	x	x	x		x
<i>Riccia glauca</i>	Gewoon landvorkje	z	tnb		x			
<i>Riccia spec.</i>	Landvorkje spec				x		x	
<i>Sphagnum denticulatum</i>	Geoord veenmos	a	tnb			x		
<i>Sphagnum denticulatum var. inundatum</i>	Geoord veenmos	zz				x		
<i>Sphagnum fimbriatum</i>	Gewimperd veenmos	a	tnb					x
<i>Sphagnum palustre</i>	Gewoon veenmos	a	tnb			x		
<i>Syntrichia papillosa</i>	Knikkersterretje	a	tnb					x
<i>Zygodon conoideus</i>	Staaftjesiepenmos	a	tnb					x

Tabel 5: Mossen aangetroffen in 2024 in gebied Moespotleide

In 2024 werd niet zo breed en intensief geïnventariseerd als in 2018/19. Daardoor ontbreken tientallen soorten die in 2018/19 wel werden aangetroffen. Dit verschil wordt dus vooral veroorzaakt door een minder intensieve inventarisatie.

Voor de beheerder, het IJssellandschap, is het vooral interessant inzicht te krijgen in mogelijke veranderingen in de intensief beheerde natte deelgebieden waar middels gericht maaibeheer verschraling wordt nagestreefd. Daarom hebben we een overzicht van soorten die specifiek horen bij 'natte natuur' gemaakt die niet meer zijn aangetroffen. Daarnaast hebben we een overzicht gemaakt van soorten die eerder niet zijn aangetroffen. Daarmee zien we wat in de natte natuur van de Moespotleide aan het veranderen kan zijn (uiteraard kán het goed zijn dat, bijvoorbeeld door verschillen in neerslag of temperatuur soorten tijdelijk niet vindbaar zijn of juist gevonden worden en het verschil tussen 2018/19 t.o.v. 2024 niet structureel is terwijl het ook mogelijk is dat we soorten bij het inventariseren gemist hebben).

Amblystegium varium	Oeverpluisdraadmos	a	tnb	natuur
Bryum dichotomum	Grofkorrel knikmos	a	tnb	bodem, natuur
Bryum intermedium	Middelst knikmos	zz	tnb	rietmoeras
Bryum tenuisetum	Oranje knolknikmos	z	tnb	lemig zand
Cratoneuron filicimum	Gewoon diknerfmos	z	tnb	natuur
Didymodon fallax	Kleidubbeltandmos	a	tnb	op lemig zand
Ephemerum serratum var serratum	Ongenerfd eendagsmos	zz		bodem natuurontwikk
Fissidens adianthoides	Groot vedermos	z	KW	bodem natuurontwikk
Oxyrrhynchium speciosum	Moerassnavelmos	a	tnb	bodem afgegraven natuur
Pellia neesiana	Moerasplakkaatmos	zz	tnb	bodem afgegraven natuur
Philonotis fontana var fontana	Kwelstaartjesmos	z		kaal lemig zand, afgegraven gebied
Pleuridium subulatum	Groot kortsteeltje	z	tnb	bodem afgegraven natuur
Riccardia chamedryfolia	Gewoon moerasvorkje	a	tnb	in afgegraven deel zuid
Riccia beyrichiana	Dik landvorkje	zz	tnb	bodem afgegraven natuur
Tortula truncata	Gewoon kleimos	a	tnb	afgegraven terrein bij poel
Weissia brachycarpa	Gewoon vliesjesmos	zz	tnb	lemig zand

Tabel 6: Soorten die in 2018/19 in natte natuur van de Moespotleide werden aangetroffen en in 2024 niet

Opvallend is dat het vooral zeldzame tot zeer zeldzame pioniers zijn die niet meer werden teruggevonden. Uiteraard is het gebied in ontwikkeling en het viel op dat Puntmos (*Calliergonella cuspidata*) zeer dominant was in grote delen van het vochtige gebied. Er waren weinig open plekken in de vegetatie waardoor het voor veel van deze pionierssoorten lastig zal zijn zich in het gebied te handhaven.

Wetenschappelijk	Nederlands	zeldzaamheid	rode lijst	Zuid-Oost 28-10-24	Zuid-West 4-11-24	Nat bos met veenmos 11-11-24	Noord 21-10-24	Bos en akker (oa 21-10-24)
<i>Bryum barnesii</i>	Geelkorrel knikmos	a	tnb		x			
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	Gewoon maanmos	a	tnb	x	x			
<i>Cephalozia divaricata</i>	Gewoon draadmos	a	tnb	x				
<i>Hypnum andoi</i>	Boskluwtjesmos	a	tnb					x
<i>Pellia epiphylla</i>	Gewoon plakaatmos	a	tnb			x		
<i>Pohlia bulbifera</i>	Bolletjespeermos	z	tnb	x				
<i>Racomitrium canescens</i>	Grijze bishopsmuts	z	BE				x	
<i>Riccardia incurvata</i>	Hol moerasvorkje	z	tnb	x	x	x		x
<i>Riccia glauca</i>	Gewoon landvorkje	z	tnb		x			
<i>Sphagnum denticulatum</i>	Geoord veenmos	a	tnb			x		
<i>Sphagnum denticulatum</i> var. <i>inundatum</i>	Geoord veenmos	zz				x		
<i>Sphagnum palustre</i>	Gewoon veenmos	a	tnb			x		
<i>Lophozia capitata</i>	Violet trapmos	zz	tnb			x		

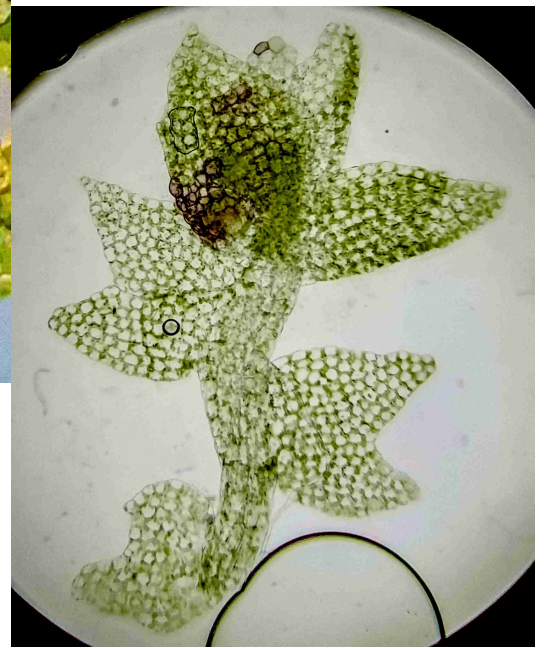
Tabel 7: Soorten die in 2024 in de Moespotleide werden aangetroffen maar bij de inventarisatie in 2018/19 niet

Interessant zijn nieuwe vondsten, zoals Violet trapmos (*Lophozia capitata*), Hol moerasvorkje (*Riccardia incurvata*) en Grijze bishopsmuts (*Racomitrium canescens*).

Het natte bos ten noorden van de Averlose weg voegde een aantal soorten toe (waaronder het Violet trapmos, maar ook Geoord- en Gewoon veenmos. Dat deelgebied lijkt een hoge potentie te hebben t.a.v. biodiversiteit en mogelijk tijdens de inventarisatie van 2018/19 deels aan de aandacht ontsnapt. Het is een zeer nat en vrij zuur open stuk in het bos met pleksgewijs veel opslag van o.a. berk en grove den. In open delen ontwikkelt zich veenmos en een vrij voedselarme pioniersvegetatie van mossen.

Figuur 18: Violet trapmos

Figuur 19: Detail Violet trapmos

De BLWG Verspreidingsatlas Mossen stelt over Violet trapmos: “Ecologie & verspreiding *Lophozia capitata* is vooral te vinden op kale en vochtige zand-, leem- of veenbodems. In natuurontwikkelingsprojecten is *L. capitata* aan te treffen in pionierstadia op min of meer gebufferde zand- of leembodems. Violet trapmos lijkt sterk toegenomen te zijn maar mogelijk hangt dit behalve met de vele recente natuurontwikkelingsprojecten ook samen met de toegenomen inventarisaties. In door afgraving ontstane milieus is het de algemeenste soort van het geslacht. Dat laat onverlet dat het toch een vrij zeldzame soort is. Opvallend is het geringe voorkomen in de vele natuurontwikkelingsprojecten in Twente en in de Achterhoek”.

De BLWG Verspreidingsatlas Mossen stelt over Hol moerasvorkje: “*Riccardia incurvata* groeit net als *R. chamedryfolia* op open, vochtig zand, leem en veen, maar lijkt een voorkeur te hebben voor iets zuurdere bodems en iets vaker verstoorde plekken zoals afgravingen, randen van vennen en uitgegraven meertjes, opgespoten zand en greppelranden. Als pionier groeit de soort dan vaak samen met vele andere kleine, kortlevende soorten, opvallend vaak met *Fossombronia incurva* en *Lophozia capitata*”. Inderdaad... dus een combinatie met Violet trapmos (*Lophozia capitata*) zoals we aantreffen.

Beide beschrijvingen sluiten goed aan bij de omstandigheden in het wat verstoorde beeld van het natte en verzuurde open bosgebiedje.

Aanbevelingen

T.a.v. het natte en open bosgedeelte ten noorden van de Averlose Houtweg is het te overwegen om na te gaan hoe de natuurwaarden van dat deelgebiedje behouden en versterkt kunnen worden. Zonder ingrijpen zal het gebiedje dicht gaan groeien met pionierende bomen. De gevonden mossoorten zijn indicatief voor een hoge natuurpotentie.

T.a.v. de overige natte delen van de Moespotleide viel op dat het gebied dichtgroeit met een zeer stevige mat van Puntmos (*Caliergonella cuspidata*) en dat het aantal pionierssoorten sterk afneemt. Dit kan geen verrassing zijn. Het is immers een jong gebied dat zich zal ontwikkelen en het is dan te verwachten dat een aantal van de (ook zeldzame) pionierssoorten schaars worden of verdwijnen. Een mogelijke beheersmaatregel om – zonder de brede ontwikkeling van biodiversiteit in het gebied te verstoren – deze pionierssoorten de ruimte te geven is het beperkt afschaven van bijvoorbeeld oevers langs de watertjes in het gebied. Dat zou misschien ook voor een aantal hogere planten en insecten een laagdrempelige maatregel kunnen zijn om ruimte voor pioniers te behouden.

Daarnaast kán het zo zijn dat de omstandigheden (veel water) ertoe hebben geleid dat een aantal soorten niet vindbaar waren. Het is daarom misschien goed om de Moespotleide, specifiek op de natte natuur, intensiever te volgen.

De Mossenwerkgroep zélf zal de registratie van waarnemingen nu vooral via de digitale toepassing 'Vera' verzorgen en deze daarmee (via de landelijke soortenregistratie van NDFF Verspreidingsatlas Mossen en voorts via waarneming.nl) vastleggen. De waarnemingen voor dit verslag zijn steeds in aparte lijstjes per excursie verwerkt, soms samengebracht in totaallijsten. Daardoor zijn gegevens wat lastiger te reproduceren en te archiveren. Dat zal verbeterd worden.

Tenslotte zien we het belang van scholing en de steile leercurve in het herkennen van de verschillende soorten en ondersoorten. Alle determinaties zijn met zo groot mogelijke zorgvuldigheid uitgevoerd maar het is een lastige en uitdagende klus om volledig te zijn en zonder fouten te werken. Het was fijn steun van Rudi Zielman te hebben. Hij controleerde onze determinaties van zeer lastige of zeer bijzondere soorten..